

384

Febrer 2015 • revista mensual
Any 35è • PVP 3,00 €
edita Fundació Roca i Galès

cooperació

CATALANA

Escena cooperativa

Les nostres cooperatives: **El Timbal Sccl, estudis escènics.**

Entrevista: **Montserrat Pujol, Presidenta de Suara Cooperativa.**

ISSN 1133-8415

9 771133 841150

*Referent
Cooperatiu Català en
Prevenció de Riscos
Laborals*

*Nou servei
Vigilància
de la Salut*

*Totes les especialitats
preventives.
A tot Catalunya*

SePrA
servei de prevenció

www.sepra.cat

T. 93 457 41 45
Trinxant 98-100, 08026 Barcelona sepra@sepra.es

Servei de Prevenció Aliè acreditat en totes les especialitats (SP-063-B)

ASSIGEM
SERVEIS EMPRESARIALS

Assessorament i gestió integral especialitzada en
COOPERATIVES, FUNDACIONS
i ENTITATS NO LUCRATIVES

- Comptabilitat, aplicació Pla Comptable, seccions, tancament, Comptes Anuals.
- Obligacions tributàries, Declaracions periòdiques, Impost Societats, Requeriments, Inspeccions, etc.
- Nòmines, Seguretat social, problemàtica laboral, sancions, acomiadaments, etc.
- Temes socials, Assemblees, seccions, constitució i canvis en òrgans d'administració, mediació en situacions conflictives, etc.
- Temes jurídics, contractes, adaptació estatuts, revisió de la gestió tributària, regularització Registres: Cooperatives, Propietat, etc.

PROTECCIÓ DE DADES, Document de Seguretat, inscripció Agència Protecció de Dades

ASSIGEM Serveis Empresarials, Scll
Girona, 38, 1r 2a - 08010 Barcelona
Tel. 932 652 285 - Fax 932 325 613

“un servei jurídic compromès i de qualitat”

 Col·lectiu Ronda
ASSESSORIA JURÍDICA LABORAL ECONÒMICA SOCIAL

Barcelona - Cerdanyola - Granollers
Mataró - Mollet del Vallès - Rubí
despatxos associats:
Girona - Lleida - Tarragona - Tortosa - Vilafranca del P.

www.cronda.coop
crondaweb@cronda.coop

Cooperativisme i economia social

- Assessorament integral a cooperatives, associacions, fundacions i altres entitats d'economia social
- Autoocupació i plans d'empresa
- Consultoria i auditoria
- Mediació en conflictes societaris

Drets de les persones i els col·lectius

- Dret civil, penal i administratiu
- Dret de família
- Separacions, divorcis
- Danys i perjudicis
- Accidents de circulació i de treball
- Arrendaments
- Dret fiscal
- Habitatge, urbanisme i medi ambient
- Estrangeria
- Violència de gènere

Defensa dels treballadors/es

- Assessorament laboral i Seguretat Social
- Acomiadaments
- Reclamacions
- Dret sindical
- Regulació d'ocupació
- Negociació col·lectiva
- Pensions
- Accidents i prevenció de riscos laborals
- Malalties professionals
- Plans de pensions

SUMARI

4 / TORNAVEU

Montserrat Núñez, pedagoga i
cooperativista.

5 / EDITORIAL

Escena cooperativa

6 / EL NOSTRE MÓN

Agnès Giner

8 / COOPERATIVES CATALUNYA

“El món cooperatiu de l’Ara
i la Coop”, la websèrie
Confederació de Cooperatives de Catalunya

10 / LES NOSTRES COOPERATIVES

El Timbal cooperativa, primer
escola de teatre de Barcelona,
sempre nova
Pep Valenzuela
Un reportatge de la cooperativa cen-
tre de formació i creació escènica El
Timbal, la primera escola de teatre
de Barcelona amb més de
40 anys d’experiència en la forma-
ció d’actors professionals.

10

13 / ENTREVISTA

Montserrat Pujol, Presidenta de
Suara Cooperativa

Montse Pallarès

“Quan parlem de transformació de
l’entorn ho fem des dels nostres
valors cooperatius.”

13

16 / FINANCES COOPERATIVES

Els títols participatius

Olga Ruiz

L’article explica la proposta del
Programa d’Orientació Financera
de la Federació de Cooperatives de
Treball de Catalunya, de desenvol-
upament dels títols participatius,
l’instrument de finançament aliè
que permet a les cooperatives acce-
dir a capital sense dependència dels
bancs tot potenciant la participació
de l’entorn proper.

16

18 / ANÀLISI

La crisi de Fagor Electrodomésticos.
Breus reflexions
Aitzol Loyola

18

21 / HISTÒRIA DEL COOPERATIVISME

L’obra cooperativista de la
Mancomunitat de Catalunya
Josep Casanova

24 / OPINIÓ

Prada 2015
Esteve Puigferrat

25 / TAST DE VI

Característiques i tipus de vins
Jordi Paris

26 / BIBLIOTECA

Donació de llibres
Retalls
Elisenda Dunyó

CRÈDITS

Editora Fundació Roca i Galès Redacció i Administració Aragó, 281, 1r 1a 08009 Barcelona
Tel. 93 215 48 70 - Fax 93 487 32 83 - cc@rocagales.cat - www.rocagales.cat
Coordinació Agnès Giner. Consell de Redacció Margarida Colomer, Miquel Corna,
Enric Dalmau, Raimon Gassiot, Agnès Giner, Joan Josep González, Ma. Lluïsa Navarro,
Jordi Paris, Joseba Polanco, Esteve Puigferrat, Olga Ruiz i Quim Sicília. Els autors són
responsables dels articles signats. Ni la direcció de la revista ni els editors comparteixen per força les
opinions que puguin reflectir els textos aquí inscrits. Foto portada: Estudis escènics El Timbal. ©
El Timbal Sccl. Disseny, maquetació i impressió El Tinter, SAL (empresa certificada EMAS)
Dipòsit legal B-22.283/80 I.S.S.N. 1133-8415.
Aquesta revista ha estat impresa sobre paper certificat FSC® i amb tintes provinents d’olis vegetals

Amb el suport de:

Un parell de preguntes (que en són tres) a **Montserrat Núñez Bres** (Vic, 1955), pedagoga i cooperativista que treballa en el sector audiovisual i és especialista en temes d'educació

1

Què t'agrada del cooperativisme?

En l'actualitat han aparegut molts moviments que tenen per objectiu la unió d'esforços per a la consecució d'un fi comú, però aquests moviments també es veuen com l'única manera d'arribar a aconseguir coses que individualment serien gairebé inviabilitats.

El cooperativisme és una forma de treballar que té dècades i que té d'atractiu el fet d'unir un grup de gent per tirar endavant una empresa. Si tenim en compte que les grans empreses i multinacionals solament persegueixen obtenir i incrementar guanys, el cooperativisme és la unió de sinèrgies, d'uns esforços individuals

que li donen més valor, ja que permet als individus tirar endavant projectes que no solament busquen els guanys per als seus components, sinó que els permeten viure i treballar també per una idea, una manera de fer i d'entendre la vida i la feina, aprofitant tot allò que cada un d'ells com a individu pot aportar i sumar al projecte.

Les cooperatives tenen un altre atractiu, que és la incorporació de nous membres, els quals poden aportar a la seva estructura un dinamisme que li permeti fer una evolució que segueixi de forma més àgil els corrents de la societat i del coneixement.

2

Què et molesta del cooperativisme?

Una de les coses que pot ser més molesta del treball en cooperativa, és que la manera de fer dels seus membres alenteixi la presa de decisions fent-la una estructura feixuga. Per altra banda, la forma assembleària pot arribar a rebutjar propostes que en un altre context serien tingudes en consideració.

3

Què penses de la intercooperació?

La interrelació entre diferents sectors i diversos projectes, sempre que sumin, permet un treball molt interessant i enriquidor.

En l'època de la globalització, en què les empreses col·laboren de forma natural sigui quina sigui la seva ubicació, seria fer un gran pas enrere si aquesta interrelació no es donés també en les cooperatives.

Escena cooperativa

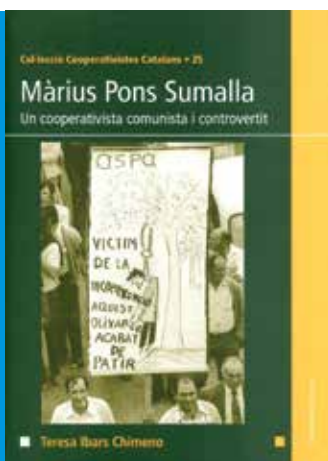
Tenim el gust de destacar en portada la cooperativa d'estudis escènics El Timbal, la primera escola de teatre de Barcelona, que, fundada l'any 1969, ara compleix cinc anys com a cooperativa de treball associat. Una posada en **escena cooperativa** amb importants reptes de futur.

L'entrevista amb la presidenta de Suara Cooperativa també ens presenta l'**escena cooperativa** tant portes endins com portes enfora: ens exposa el seu funcionament intern i la seva incidència en l'entorn.

Completem l'**escena cooperativa** d'aquest mes amb els elements següents: una exposició sobre els títols participatius, l'eina financera que han desenvolupat unes quantes cooperatives de treball associat; unes interessants reflexions sobre la crisi de Fagor al cap d'un any; i una breu explicació de la important obra cooperativista que va portar a terme la Mancomunitat de Catalunya. Una **escena cooperativa** que us portem a casa cada mes des de fa gairebé trenta-cinc anys a través de la nostra revista *Cooperació Catalana*. ■

LA COBERTA/ La primera escola de teatre que va néixer a Barcelona és El Timbal, ara esdevinguda cooperativa. Amb més de quaranta anys d'experiència en la formació d'actors professionals, ja en compleix cinc en l'escenari del cooperativisme.
Foto: Estudis escènics El Timbal © El Timbal, SCCL

Presentació de la biografia de Màrius Pons a Lleida

El propinent dia 26 de febrer, a les set de la tarda, a la sala d'actes de la Biblioteca Pública de Lleida (rambla d'Aragó, 10) tindrà lloc la presentació del llibre *Màrius Pons Sumalla. Un cooperativista comunista i controvertit*, que és el número 25 de la col·lecció *Cooperativistes Catalans*.

Escrit per la historiadora Teresa Ibars, serà presentat per Antonieta Jarné, professora d'Història contemporània a la Universitat de Lleida.

Màrius Pons Sumalla (Arbeca, 1917 - Lleida, 2013), fill d'una família humil del poble, el 1936 va marxar com a voluntari a la Guerra Civil allistant-se a la centúria de la columna Macià-Companys. L'octubre del 1938, es va afiliar al Partit Comunista. I, un cop acabada la guerra i com a testimoni directe del que ell anomenava "l'últim quilòmetre quadrat de l'Espanya republicana", va passar per diferents períodes de presó i treballs forçats. Als anys cinquanta, va entrar a treballar en una empresa familiar lleidatana, Olis Guiu, que es dedicava a la producció i l'exportació d'oli d'oliva. L'any 1970, tot i la seva fama de comunista, va ser contractat com a gerent de la Secció d'Olis de la Uteco de Lleida, des d'on va emprendre una tasca intensa a favor del cooperativisme en uns moments en què la realitat del franquisme apaivagava l'esperit d'aquest moviment. Paral·lelament a la seva activitat professional i, sobretot, a partir del moment de la jubilació, participà de manera destacada en el món de la premsa, i no solament va opinar sobre cooperativisme, agricultura i mercats interiors i exteriors, sinó que també protagonitzà diferents episodis de la vida política de Ponent. Fins al darrer moment de la seva vida, es definí a si mateix com un comunista pur.

Més informació: www.rocagales.cat. ■

FINANCOOP 2015, una ronda de finançament per a cooperatives

Una ronda de finançament adreçada a les cooperatives i les entitats de l'economia social serà el contingut de la Tercera Jornada Financoop, prevista per al maig del 2015, i que està organitzada per les catorze entitats de la xarxa del mateix nom sota la coordinació de la Fundació Seira.

Amb el lema "Obrir portes al finançament", la Jornada fomentarà que les millors iniciatives i projectes de cooperatives rebin el suport de les entitats financeres que componen la Xarxa Financoop, que es defineix com la unió dels esforços d'institucions públiques i privades per a promoure i impulsar l'accés al capital per part d'empreses d'economia social i cooperatives.

Una ronda de finançament és el procés pel qual una empresa capta nou capital dels d'inversors. En el cas de Financoop, les catorze entitats membres seran les que posaran els seus recursos a disposició de les empreses cooperatives i de l'economia social.

La diversitat dels integrants de Financoop facilitarà que es cobreixi un ampli ventall de necessitats per part de les cooperatives, siguin d'inversió, de circulació o de capitalització.

Qualsevol cooperativa de treball federada pot presentar els seus projectes a Financoop amb l'objectiu d'obtenir suport per a superar els obstacles que comprometen el seu desenvolupament.

Podeu inscriure el vostre projecte a la ronda de finançament a través d'un formulari en línia que està disponible a: <http://financoop.org/projectes>. El termini acaba el 27 de març del 2015.

En les seves edicions anteriors, les jornades de la xarxa Financoop es van centrar a millorar la cultura financera de les empreses cooperatives i a donar a conèixer els productes financers específics per a empreses cooperatives. ■

Prop de tres mil sis-cents alumnes participen en el programa “Un, dos, coop!”

Aquesta iniciativa ha promogut des de l'any 2014 els valors cooperatius entre infants i joves de diversos centres educatius de Catalunya.

Al llarg de l'any 2014, un total de 3.580 alumnes de primària i primer cicle de secundària de trenta-vuit escoles d'arreu del país van participar en el programa “Un, dos, coop!”, promogut per Suara Cooperativa. Durant el passat mes de gener, es van fer els darrers tallers d'aquest cicle de divulgació dels valors cooperatius entre els escolars catalans.

El projecte “Un, dos, coop!” consta de dues modalitats de taller, adaptades a dues franges d'edat: un format adreçat als alumnes dels cicles inicial i mitjà de primària, i un altre per als alumnes de cicle superior de primària i primer cicle de secundària.

Els tallers han estat conduïts per setze socis de Suara que són experts en el camp educatiu i tenen voluntat de difondre el model cooperatiu.

El programa “Un, dos, coop!” ha gaudit d'una àmplia acceptació entre els professors dels centres educatius i els ha ofert recursos i eines didàctiques per a reforçar uns valors elementals per a la convivència en la societat i que són l'eix vertebrador del model cooperatiu.

Més informació: www.undoscoop.cat. ■

Nou president a la Fundació Roca i Galès

El passat 22 de gener, el Ple de Patronat de la Fundació Roca i Galès, en reunió extraordinària, va nomenar president Xavier Palos Ezquerra, en substitució de Joan Josep González, que va esgotar el mandat el passat mes de desembre, després de deu anys al capdavant de la Fundació i de vint-i-tres com a membre del Patronat.

Anteriorment, en una reunió també extraordinària, del dia 15 de desembre, el Ple de Patronat havia elegit vicepresident Rafael Ricolfe i Aguilar, en substitució d'Esteve Puigferrat, que havia ocupat el càrrec també durant deu anys, i amb vint-i-cinc com a membre del Patronat.

Nascut el 1962 a Albalate del Arzobispo (Teruel), Xavier Palos té actualment una dilatada experiència en l'economia cooperativa, social i solidària i en la vida associativa i sindical a casa nostra. A banda dels vint-i-tres anys a la cooperativa d'ecomissatgers Trèvol i altres dos a la cooperativa de serveis Quèviure, ha estat durant quatre anys coordinador de la Xarxa d'Economia Solidària (XES). També cal subratllar que ha estat el coordinador de les tres edicions de la Fira d'Economia Solidària de Catalunya (FESC) a la Fabra i Coats, entre altres. Així mateix és membre del Consell Municipal de Sostenibilitat de l'Ajuntament de Barcelona. I membre del Patronat de la Fundació Roca i Galès des del juliol del 2000.

Rafael Ricolfe i Aguilar (País Valencià, 1942) és membre del Patronat de la Fundació Roca i Galès des del febrer del 2002. Actualment jubilat, va desenvolupar la seva carrera professional en el món editorial i, posteriorment, a la recuperada cooperativa de serveis radiofònics Ràdio Associació de Catalunya. ■

Conveni per a estudiar la viabilitat de pisos cooperatius al Prat de Llobregat

La Confederació de Cooperatives de Catalunya i l'Ajuntament del Prat de Llobregat han signat un Conveni de col·laboració amb la Cooperativa Obrera de Viviendas del Prat, SCCL i Ecoprát, SCCL, per a estudiar la promoció del Pla de desenvolupament de construcció d'habitatge cooperatiu en les seves diverses modalitats al municipi del Prat.

El Conveni fa una menció especial de l'Eixample Sud del Prat, una de les poques àrees residencials estratègiques (ARE) de Catalunya que s'estan desenvolupant actualment, ja que la majoria van quedar paralitzades o molt endarrerides a causa de la crisi econòmica i immobiliària.

Aquest Conveni, que es va signar el 23 de gener, pretén estudiar les possibilitats de desenvolupar l'economia cooperativa al municipi a través de les actuacions següents, entre d'altres:

- Estudiar la viabilitat de les diferents modalitats d'habitatge, especialment cooperatiu i de lloguer, en els sectors de desenvolupament urbà de la ciutat.
- Col·laborar en la realització d'accions que desenvolupin les solucions cooperatives en l'habitatge.
- Contribuir a la creació de cooperatives i a l'enfortiment i consolidació de les cooperatives i del cooperativisme en totes les seves vessants al municipi.

Un dels signants del Conveni és la històrica Cooperativa Obrera de Viviendas del Prat, nascuda l'any 1962 i que ha construït múltiples habitatges cooperatius a la ciutat.

Els signants del Conveni foren: Lluís Tejedor, alcalde del Prat de Llobregat; Perfecto Alonso, president de la Confederació de Cooperatives de Catalunya; Antonio Pedrero, representant de la Cooperativa Obrera de Viviendas i, Juan de Dios Romero, representant d'Ecoprat. ■

5è Congrés Mundial d'Investigadors en Economia Social a Lisboa

El Centre Internacional d'Investigació i Informació sobre l'Economia Pública, Social i Cooperativa (CIRIEC) ha fet una crida a la presentació de propostes de comunicacions per al 5è Congrés Mundial d'Investigadors en Economia Social, que tindrà lloc del 15 al 18 de juliol del 2015 a Lisboa. L'esdeveniment l'organitza la Secció Portuguesa del CIRIEC en estreta col·laboració amb CIRIEC-Espanya. El lema general del Congrés és "L'economia social en un món globalitzat".

Investigadors, professionals del sector i representants de l'administració pública estan convidats a participar en el Congrés, la finalitat del qual és debatre, des d'una perspectiva àmplia i ambiciosa, sobre les recerques més recents en economia social i les seves metodologies. Tot això, en una conjuntura d'importants canvis i reformes estructurals, que estan generant nous reptes i demandes socials davant els quals l'economia social i la seva pluralitat d'actors tenen moltes respostes a oferir.

Els organitzadors del Congrés han proposat fins a vint-i-cinc temes sobre els quals es demana la participació dels experts.

La data límit per a la presentació de propostes de comunicacions és el proper 15 de febrer. Per al 28 de febrer, es preveu la notificació de l'aprovació d'aquestes propostes, i hi haurà de termini fins al 21 de juny per a remetre la comunicació completa. Els treballs presentats seran publicats a la web oficial del Congrés a partir ja del proper 30 de juny.

Els congressos internacionals d'investigadors en economia social són una iniciativa recent al calendari del CIRIEC-Internacional. Tenen lloc cada dos anys, alternant-se amb els congressos internacionals del CIRIEC sobre economia pública, social i cooperativa, com el que es va dur a terme l'any passat a Buenos Aires.

Més informació: www.ciriec2015.com. ■

"El món cooperatiu de l'Ara i la Coop", la websèrie

Confederació de Cooperatives de Catalunya

En el marc del programa Aracoop, de col·laboració publicoprivada entre la Confederació de Cooperatives de Catalunya i la Direcció General d'Economia Social i Cooperativa i Treball Autònom, s'ha iniciat una campanya divulgativa que durarà fins al proper més d'abril i que pretén difondre les múltiples possibilitats empresarials de la societat cooperativa a través de l'exposició de materials i la generació de debats sobre els principals reptes de cadascuna de les principals branques que configuren el cooperativisme.

Amb aquesta campanya pretenem afrontar diversos reptes, entre els quals hi ha aconseguir els consumidors coneguin l'existència dels productes i serveis disponibles al mercat provinents de cooperatives; fer percebre que aquests productes aporten un valor afegit de proximitat, de preocupació pel medi ambient i d'integració social, i transmetre el missatge que el consum d'aquests productes i serveis beneficia el conjunt de la societat, ja que ajuda a prioritzar el desenvolupament socioeconòmic del nostre territori més pròxim.

El principal col·lectiu de destinataris de la campanya el constituïran els joves que es troben en l'etapa de formació, que són susceptibles d'impulsar projectes d'emprenedoria i als quals se'ls vol oferir una visió del cooperativisme com una possibilitat interessant, com una alternativa viable i enriquidora, i això, a través de canals i formats que els són familiars, propers i atractius.

La campanya inclourà la difusió de peces audiovisuals, articles i butlletins, i també accions de dinamització a través de les xarxes socials. Entre els audiovisuals

Twitter: @aracoop i #aracoop

Facebook: www.facebook.com/aracoop.coop

Youtube: www.youtube.com/channel/UCIm_2gZmyjFiMip6RGsKipw

LinkedIn: www.facebook.com/aracoop.coop

Web: www.aracoop.coop

destaquem una col·lecció de vídeos (quinze) sobre experiències cooperatives, una altra sobre converses amb agents del sector i una tercera sobre motivació, lideratge i governança, així com una websèrie de sis episodis.

Aquests sis episodis estan basats en les aventures i experiències de dos personatges, l'Ara i la Coop, que representen les inquietuds o reptes amb què poden trobar-se els emprenedors i cooperativistes i que serviran com a fil conductor entre cadascun dels blocs dels diferents àmbits cooperatius. Els sis capítols se centraran en l'explicació de les principals branques cooperatives (agràries, serveis, treball, ensenyament, habitatges i consum) i que es presentaran amb el títol *El món cooperatiu de l'Ara i la Coop*.

La campanya comptarà amb el suport de la Confederació de Cooperatives de Catalunya, la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya, la Federació de Coope-

ratives de Consumidors i Usuaris de Catalunya, la Federació de Cooperatives d'Ensenyament de Catalunya, la Federació de Cooperatives d'Habitatges de Catalunya, la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, el Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat i les diverses entitats que formen part del programa Aracoop.

Des d'aquí us animem a participar en la campanya de comunicació difonent entre els vostres grups d'interès els diversos materials que anireu rebent a través de mitjans digitals o impresos, així com dels que es vagin publicant en els canals dedicats:

Twitter: @aracoop i #aracoop

Facebook: <https://www.facebook.com/aracoop.coop>

Youtube: https://www.youtube.com/channel/UCIm_2gZmyjFiMip6RGsKipw

LinkedIn: <https://www.facebook.com/aracoop.coop>

Web: <http://www.aracoop.coop> ■

El Timbal, primera escola de teatre de Barcelona, sempre nova

Pep Valenzuela
Ex-libris, SCCL

El Timbal ha estrenat un nou muntatge. Amb una posada en escena espectacular que ha estat tot un èxit i que anuncia que aquesta serà una obra amb llarga vida en cartellera i als escenaris de la ciutat i rodalia. Una obra que consolidarà les propostes innovadores en què havien anat treballant fins ara i que canviarà conceptes en relació amb la forma d'organitzar i gestionar la pedagogia en l'àmbit del teatre i les arts escèniques: formació i creació escènica, llenguatges, actuació, comunicació. La clau? Cooperativisme, visió cooperativista cap endins i cap enfora.

Amb cinc anys de recorregut com a cooperativa de treball associat, El Timbal fa un salt de qualitat en la seva important història d'actuació i innovació pedagògica a Barcelona. Fundada l'any 1969 per l'Anton Font, l'escola va ser una experiència pionera. "No hi havia res; Franco encara era viu", explica la Mireia Font Solà, filla del fundador i actual presidenta de la ja cooperativa. Durant els primers anys, en aquesta companyia nascuda a Sarrià s'ensenyava teatre i dansa, però hi havia una forta activitat molt vinculada al barri i al món cultural i social en general. No podia ser d'altra manera: l'Anton Font venia de crear Els Joglars com a companyia de mim, amb la Carlota Soldevila i l'Albert Boadella. Més tard, dins del Timbal, va crear-se la famosa companyia El Tricicle, i també l'empresa Focus, amb la qual l'Anton Font mantingué relació durant molt temps. "Va ser un lloc i ambient de cultiu de moltes coses... que ara són empreses o gent de molt d'èxit", descriu justament cofoia la Mireia, que s'ho ha anat mirant tot, primerament amb els ulls de la nena de quatre anys, en crear-se l'escola, i així, progressivament, de qui ha

Mireia Font presideix la ja cooperativa El Timbal.

estat acompanyant i protagonista d'aquest recorregut de quaranta-cinc anys. "Tots ens trobàvem al mateix lloc, perquè tot estava per fer. Aquest era un concepte pioner: claríssim."

El lideratge del fundador no ha estat personalista, segons la Mireia, ara ja amb una perspectiva de treball cooperativista. "Més que empresa-ri, era director: sempre es va basar en la creació col·lectiva. Tot això, en aquell moment també era molt innovador: tots creem i inventem." Tot i néixer com a empresa privada, en alguns moments va assajar formes de més col·laboració, més cooperatives. De fet, el treball en equip ha estat sempre un valor fonamental. "El nostre, si és que en algun altre sector pot ser d'una altra manera, només pot ser un treball de grup, col·lectiu." A El Timbal van intentar formes d'implicar els treballadors, diu la Mireia. Però no van acabar de trobar la fórmula. En els últims anys, l'empresa va funcionar com una mena de societat limitada familiar.

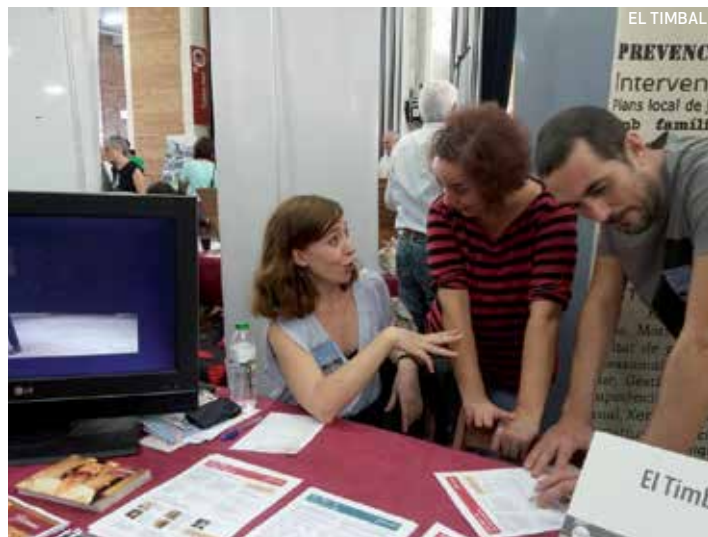
Fins que, en una escena molt vista al teatre i més encara a la vida, arriba una edat en què el protagonista ha de deixar pas; i en aquest

trànsit es pot posar tot en qüestió i pot sorgir encara més un món nou. En haver d'assumir totalment la responsabilitat de l'empresa, la Mireia ni es veia com a líder ni creia que així pogués funcionar millor un projecte com aquest.

El Timbal es cooperativitza

A finals de la primera dècada del segle XXI, es va començar a veure molt clara la idea de fer una cooperativa, i el 2010 la idea es va fer realitat. "No ha estat per problemes o motius econòmics", assegura la Mireia, professora a El Timbal des dels setze anys, especialitzada en claqué. "Mai no havia estat un gran negoci, però sí una empresa solvent." Ella, però, no volia ser líder; el projecte cooperatiu era un horitzó que en certa manera havia estat sempre a la vista, i un grup suficient de treballadores assumí com a propi el projecte i el desafiament.

En aquest punt, aquesta escola amb tantes "batalles" per a commemorar, va començar una nova etapa. I, així que va néixer, va esdevenir una experiència innovadora i d'èxit en l'àmbit cooperatiu. Al principi, el 2010, res que sigui gaire nou: els

Estand de El Timbal a la Fira d'Economia Solidària 2014.

Reunió de personal de El Timbal, el novembre 2014.

socis fundadors van ser quatre. I des del setembre passat en són cinc. Tots els treballadors (deu professionals i dos no docents) van ser convidats a afegir-s'hi, però per motius diversos van declinar aquesta forma de participació.

Treballadores que vivien al dia i sense estalvis per a posar un fons suficient, van acabar trucant a les portes de Coop57, i van aconseguir un préstec a retornar al cap de cinc anys. Aquesta exintegrant del grup vocal Stupendams diu que va anar molt bé. “Ho hem agraït molt; ara bé, això no vol dir que hagi estat fàcil: hem hagut de pagar reduint-nos el sou. De fet, hauríem necessitat una aportació més forta, però vam ajustar-nos al que vèiem possible i viable. Però ara complirem”, assegura amb un somriure a cavall de l'alegria i el vertigen.

El primer any va ser dur: un juliol difícil amb baixada de públic. I van descobrir que havien fet unes aportacions massa petites. Una “crisi existencial”, diu la Mireia; “tot un aprenentatge, però.”

Crisis positives i comunicació molt activa

De vegades les crisis són molt positives. Van haver de buscar ajuda, i conegueren CoopdeMà, amb en Jean François, i amb ells una mirada de grup, d'equip, de fer totes les coses d'aquesta manera concreta. Amb això, començaren a aparèixer una nova realitat i perspectives. Els darrers tres anys han estat de beneficis. “Ens van salvar, com si diguéssim.” En aquests moments

no només s'han recuperat, sinó que estan en una corba creixent de beneficis del 8%.

Un aspecte que va millorar molt i que va impulsar la resta del projecte va ser l'apartat de comunicació.

“Més gent treballant i responsable, amb esforç perquè allò rutlli; això va fer que agaféssim les regnes en general; i, més específicament, d'una cosa en què estàvem una mica malament, que era la comunicació: la web, xarxes, etc.”

Per als clients d'El Timbal, la majoria joves i tothom gent bastant alerta, això era molt important.

Tota aquesta àrea de comunicació “va fer un tomb”, subratlla, i “la diversificació en tasques i funcions va provocar una multiplicació fantàstica en tots els resultats”.

Ara tenen uns quatre-cents alumnes, uns cent trenta dels quals infants i joves; uns dos-cents quaranta, adults que fan activitats d'hores a la setmana; i uns trenta, alumnes de formació professional. Les àrees de formació són tres: la primera, per a joves i adults, que aporta “formació artística personal, per proporcionar totes les eines que el teatre aporta a totes les persones, portant les habilitats que les tècniques teatrals afavoreixen en els àmbits de la comunicació i l'expressió”; la segona, els estudis professionals; i la tercera, per a organitzacions.

Per a la formació professional, l'arribada d'en Ricard Boluda, amb molta experiència com a professor a l'Institut del Teatre, juntament amb en Fausto Carrillo, va suposar

el desenvolupament i la definició d'un procés metodològic: el CODA (comprensió, organicitat, dramatúrgia de l'actor, i autonomia). “El nostre sistema es defineix com un model integrador, procura no excloure cap dels elements que intervenen en el treball interpretatiu de l'actor. No dissociem els treballs intern i extern de l'actor”, assegura en Ricard. Sobretot amb relació a l'organicitat, que “no és únicament la relació íntima entre cos i ànima, sinó que també implica un vincle estret i permanent amb el context, amb la ficció”.

La Montse Bernad, que és l'última incorporació com a socia, va entrar en el moment d'obrir una nova àrea: la formació a organitzacions, que ja funciona fa un any. El Timbal ofereix aquesta formació a institucions com, per exemple, l'Ajuntament de Barcelona per a organitzar el Carnaval, i a determinades universitats com a suport al desenvolupament d'habilitats directives fent servir les eines del teatre. “Una cosa semblant a allò que en diuen *coaching* en diferents àmbits molt específics.”

L'entrada, per tant, d'aquesta empresa al món cooperatiu ha estat forta. “L'èxit”, subratlla la Mireia, “ha estat possible perquè som cooperativa de treball associat.”

Molt clar, per tant. No és pas per casualitat, doncs, que El Timbal és membre de la Federació de Cooperatives, forma part del Coop57 i de la XES, ha participat activament en les tres edicions de la Fira d'Economia Solidària, i coopera amb CoopdeMà, Lacol i Arç i A+4.

Taller de practiques actors.

Estudis escènics
El Timbal.

“L’èxit”, subratlla la Mireia, “ha estat possible perquè som cooperativa de treball associat.”

Més difícil encara..., però amb més cooperació

Quan semblava que això per fi s’havia d’acabar, encara ha sorgit un nou episodi, tan intens o més que els ja vistos fins llavors: l’escola ha de deixar el local de Portaferriassa que ocupa des de fa vint-i-sis anys. D’una banda, perquè el lloguer ha esdevingut impagable. I de l’altra, per la necessitat d’adequar el local a la normativa mínima que s’estableix (l’entrada en vigor es produirà en aquests mateixos dies) per a poder impartir la nova titulació oficial de Grau Superior de Formació Professional en Teatre i Arts Escèniques. Una novetat importantíssima, de la qual El Timbal és agent, ja que és articulador i promotor de la demanda d’aquest Grau des de fa més de deu anys, a través de l’Associació Catalana d’Escoles de Teatre (ACET), que havia estat fundada, per cert, per l’Anton Font. El canvi de local, però, no és pas una aposta fàcil. “Ens feia por perquè és una nova i major aventura econòmica.” Però l’han vista com una “conjunció dels astres”, i amb l’assessoria de Coop57 finalment han decidit tirar endavant. Ja tenen

un local de planta baixa, al número 85 del carrer Roger de Flor, a tocar de l’Arc de Triomf.

Així, davant l’aparent esgotament dels recursos, descobreixen que encara tenen forces en les quals no havien parat atenció o amb les quals no havien sabut dialogar prou bé: d’una banda, un teixit social molt potent creat al llarg de quaranta-cinc anys, generacions que han passat per l’escola, més de quinze mil persones. I d’altra banda, “ser cooperatius ens donava les eines apropiades per a fer participar la gent”. Van desenvolupar un vídeo, l’han fet córrer per les xarxes, i la resposta ha estat impressionant: s’han doblat totes les expectatives.

Amb dues línies de suport. La primera, els títols participatius: trenta títols de 500 euros cada un, amb un 2% d’interès anual, a tornar al cap de trenta-sis mesos. Ja en són seixanta, els títols venuts. I la segona, per a la gent que no té estalvis: avals mancomunats. Dels 120.000 euros per a les obres demanats al Coop57, dels quals havien de cobrir com a mínim el 50%, o sigui 60.000, amb avals d’un mínim de vuit-cents

euros i un màxim de quatre mil, ja en tenen 80.000.

Tot això, en una campanya d’un mes. “Ser cooperativa ha estat clau; amb entitats bancàries tradicionals, t’asseguro que no seríem on som. Està claríssim”, sentència la Mireia. Per a fer això, han creat diversos models de soci col·laborador: el primer és per als treballadors, els deu professors esmentats abans han participat tots amb una aportació de cinc-cents euros al capital social. El segon, extern a l’empresa, són persones o empreses que disposen d’estalvis i els invertiran a El Timbal. Aquí entrarà Coopdemà, LaCol, A+4 i, a més, familiars dels socis i amistats. A aquests, els fan un 2% d’interès, com en els títols participatius.

I encara crearan, per al curs que ve, amb les matrícules, un altre model de soci que serà el de consum. Els alumnes podran decidir que una part de la matrícula, com ara uns cent euros, siguin per a la cooperativa. No està prou desenvolupat, però sí en camí.

“Encara no s’ho acaben de creure”, assegura la Mireia. Però és realitat i va endavant. ■

Montserrat Pujol i Casals, Presidenta de Suara Cooperativa:

“Quan parlem de transformació de l'entorn, ho fem des dels nostres valors cooperatius”

Montse Pallarès

Montserrat Pujol i Casals, presidenta del Consell Rector de Suara Cooperativa des del juny del 2014, és llicenciada en filologia catalana i educadora social. El seu bagatge en el món de l'assistència social i de l'atenció a les persones es remunta a l'any 1997, quan treballava impartint programes de garantia social, cursos de formació ocupacional i plans de transició al treball a ajuntaments diversos del Vallès Oriental. L'any 1999, es va incorporar al Centre d'Acollida i Formació per a dones immigrants de Càritas del Vallès Oriental (a Granollers) i hi va desenvolupar la seva feina fins a l'any 2006. És sòcia de Suara des del 2004, i en aquests més de deu anys de trajectòria ha pres part en les accions de formació i de participació dels socis.

Abans de ser presidenta del Consell Rector havies ocupat, durant els darrers dos anys, la vicepresidència de l'entitat. Quina és la diferència fonamental entre la tasca de vicepresidenta i la de presidenta?

El Consell Rector és escollit per la cooperativa. A partir del moment que l'assemblea elegeix els membres del Consell Rector, aquest mateix és qui fa la distribució dels càrrecs. Té lloc una votació interna, però es parteix del consens i del debat i es busca el que sembla millor per a la cooperativa. Quan vaig entrar al Consell Rector per primera vegada, em varen proposar com a vicepresidenta i vaig acceptar el càrrec; amb la nova renovació parcial dels seus membres, vaig ser elegida presidenta de la cooperativa.

La diferència més important entre la feina de vicepresidenta i la de

Montserrat Pujol presideix el Consell rector de Suara des de fa mig any.

presidenta és la funció de lideratge. Tot i això, no donem al lideratge un caràcter unipersonal, sinó que l'entendem com una acció compartida amb la resta del Consell Rector. La funció de la presidència és important, com a encàrrec específic, sobretot per la representativitat i la visibilitat (interna i externa). Jo he viscut el càrrec de vicepresidenta des de l'acompanyament, el debat i la feina compartida. Alhora em feia càrrec de les tasques pròpies de la presidència quan ha fet falta.

Quina és la funció d'un òrgan com el Consell Rector dins l'estructura d'una organització com Suara? Normalment el consell rector té una funció més política, i la direcció general, una de més tècnica.

I és així també en el nostre cas. El Consell Rector delega la funció més executiva en la Direcció General. I aquesta després constitueix l'equip de persones que considera adients per dur a terme la seva tasca de manera reeixida. La funció del Consell Rector és el control de la gestió, tot vetllant perquè les decisions que es prenen estiguin d'acord amb el que ha decidit l'assemblea, i també amb allò que ens identifica com a cooperativa (els nostres valors, la nostra missió, la nostra manera de treballar).

Per altra banda, liderem el Pla de formació i participació dels socis. Apostem perquè hi hagin polítiques de proximitat, escoltem les necessitats dels socis i articulem els mecanismes i les accions necessàries per a la formació, per a la promoció

Montserrat Pujol amb membres del Consell rector de Suara.

Assamblea General ordinària de Suara, el juny de 2014 a la Fira de Sabadell.

de l'entrada de nous socis i per a la participació.

També hi han nombroses accions de participació, com ara el “café amb el Consell Rector”, les “rutes societàries” o les formacions a Mondragón Corporación Cooperativa, entre d'altres. El café amb el Consell Rector és un espai de tertúlia informal amb els socis. L'activitat de les rutes societàries, que la fem en dissabte, conforma un espai més lúdic: una cinquantena de persones de diferents projectes varen a visitar alguns dels serveis de la cooperativa que hi han repartits pel país. Ens trobem en un lloc determinat, i un servei concret ens acull i ens explica què fan. La formació a Mondragón, de dos dies de durada, està adreçada als socis tutors, per aprofundir més en el model cooperatiu.

Què és un soci tutor? Ho pots explicar?

La idea és que una persona que ja és sòcia de ple dret faci l'acompanyament a una altra que està fent el procés d'incorporació. La figura del soci tutor té la virtut que és algú pròxim, algú del mateix equip amb bagatge i un contacte que pot resoldre els dubtes sobre Suara i sobre el model cooperatiu (les assemblees, el Reglament de règim intern que ens regula, els Estatuts socials, etc.). La figura del soci tutor compta amb el suport del Consell Rector i les tècniques societàries, que li

La idea és que una persona que ja és sòcia de ple dret faci l'acompanyament a una altra que està fent el procés d'incorporació.

donen l'acompanyament que li cal. Els socis tutors, alhora, acompanyen els socis que estan a prova als espais de preparació de l'assemblea general (EPAG): són una dotzena de sessions prèvies a les assemblees, repartides pel territori, per abordar i debatre a fons els temes que ha proposat l'assemblea. Així tenim uns espais de més proximitat, ja que s'hi convoquen uns nou-cents cinquanta socis (amb uns set-cents assistents). Els EPAG reuneixen entre vint i cinquanta persones, i així tothom se sent més còmode per a intervenir i fer aportacions.

Quina és la funció de la presidència de la cooperativa? Quins són els reptes amb què s'enfronta? Són diferents dels que hi havien fins ara.

Els reptes no són tant els de la presidència, sinó els que aquesta comparteix amb el Consell Rector,

que es renova parcialment cada dos anys, i totalment cada quatre. D'aquesta manera trobem l'equilibri entre la renovació i l'estabilitat. Aquesta renovació parcial del Consell permet la continuïtat perquè hi ha gent rodada, i alhora facilita que hi entrin nous socis.

Els reptes que tenim davant com a Consell Rector i com a cooperativa tenen molt a veure amb la planificació estratègica que varem aprovar el novembre passat, després d'haver-la treballat junts de manera participativa i que ens ha de guiar durant els propers quatre anys. Aquesta planificació vol la sostenibilitat de la cooperativa per portar a terme tres grans objectius: mantenir i augmentar els llocs de treball en la mesura del que sigui possible, continuar treballant per millorar les condicions de treball de les persones que formem part de la cooperativa, i treballar per la transformació de l'entorn. I, quan parlem de transformació de l'entorn, ho fem des dels nostres valors cooperatius i des d'una cooperativa de l'economia social.

És el Consell Rector qui marca les directrius de la direcció de la cooperativa?

El Consell Rector vetlla perquè les decisions es prenguin tenint en compte el mandat que ens fa l'assemblea. En aquest sentit, els socis varem consensuar unes polítiques que orienten l'acció de la coope-

Assamblea General Extraordinària del Novembre de 2014 al Centre Convencions de Barcelona.

Ruta societatària de Suara al Centre Residencial Dovela, el gener de 2015.

rativa en els diferents àmbits de treball: comunicació, participació, persones, finançament i rendibilitat, creixement i aliances, persones ateses, i client i comunitat.

Quin és el vincle entre el Consell Rector i la direcció de Suara?

La relació entre la Direcció General i el Consell Rector té un funcionament molt dinàmic. En aquest cas, la Presidència manté un contacte molt freqüent amb la Direcció General, que permet fer un seguiment de com rutlla la cooperativa. Després, mensualment hi ha una reunió del Consell Rector Permanent (compost per la Presidència, la Vicepresidència i la Secretaria). Posteriorment, també mensualment, ens reunim els nou membres del Consell Rector. Som una cooperativa gran i necessitem aquests mecanismes per a garantir una òptima gestió.

El gran repte és trobar l'equilibri entre treballar junts i respectar les funcions de cadascú. En el nostre cas, ens és fàcil aconseguir-ho perquè coneixem molt bé quins són els nostres rols dins de l'empresa.

Va endavant l'expansió programada de la cooperativa, que s'aventura fora de l'àmbit català? Respon a una voluntat de teixir més xarxes?

De fet, ja ens hem implantat a Xile, en un treball compartit amb socis locals. És la nostra primera

El model cooperatiu dóna resposta a iniciatives de persones que s'han vist abocades a buscar alternatives a la seva sortida professional.

experiència i hi estem fent els primers passos. La voluntat de transformació de l'entorn i de donar noves oportunitats és el que ens motiva a sortir fora. Som una cooperativa que fa temps que intercooperem, tant amb altres empreses cooperatives o grups com amb altres projectes. L'expansió també ens dóna aquesta possibilitat.

Suara és una cooperativa molt important i amb molta incidència en el país. Com veieu, des d'aquesta perspectiva privilegiada, el cooperativisme i com penseu que hi esteu aportant el vostre granet de sorra?

En un entorn de crisi com l'actual, el model cooperatiu dóna resposta a iniciatives de persones que s'han vist abocades a buscar alternatives a la seva sortida professional. Òbviament, no és el mateix engegar

un negoci una persona sola que fer-ho amb el suport d'altres: ni quan pensem en termes estrictament financers, ni si parlem del ventall de possibilitats que s'obren pel fet de comptar amb els sabers i les valúes personals per a engegar un projecte nou i en comú. És per això que últimament tenim notícies que es creen moltes cooperatives.

Des de la nostra experiència acompanyem altres projectes, ja que nosaltres ens hem hagut d'anar reinventant per a garantir la solidesa dels valors cooperatius en el nostre dia a dia. Apostem per la intercooperació amb iniciatives que estan en funcionament. És el cas de la nostra participació al Grup Clade, a Aposto Escola de Cooperativisme, a la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, o la implicació en el projecte CoBoi, de Sant Boi de Llobregat. Per altra banda, hem impulsat projectes com ara la cooperativa d'educació Connecta (amb l'escola Sant Gervasi) o la Fundació Intermèdia (juntament amb la Fundació IReS i la Fundació Surt), dedicada a la inserció laboral. Així mateix, fem tasques de divulgació dels valors cooperatius amb el programa "Un, dos, coop!", dirigit a escoles i instituts de Catalunya, amb el suport del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat, i treballant conjuntament amb Aposto i L'Apòstrof, com a inversió del Fons d'Educació i Promoció Cooperativa. ■

Els títols participatius

Olga Ruiz

Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya

El Programa d'Orientació Financera

de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya ha atès durant el 2014 una cinquantena de cooperatives a les quals ha ofert orientació en la detecció de necessitats financeres i en la presa de decisions que hi estan relacionades.

El Programa, executat amb l'expertesa i la capacitat de la Fundació Seira, ha ofert suport en àrees com ara la valoració econòmicofinancera, la planificació o l'accés al finançament d'entitats bancàries i membres de la Xarxa Financoop.

Entre les diverses propostes que es fan al servei de les cooperatives federades, destaquem un instrument que té molt de potencial i que, malgrat alguns exemples recents, encara és relativament poc utilitzat. Es tracta dels títols participatius, que són uns instruments de finançament aliè que preveu la Llei de cooperatives i que permeten accedir a capital sense dependència dels bancs i alhora potencien la participació de l'entorn proper. Concretament, quan una cooperativa fa una emissió de títols participatius, podríem afirmar que tant guanya qui els emet com qui hi participa. En primer lloc, la cooperativa que decideix emetre títols participatius busca aconseguir finançament ràpidament i a més bon preu que a través de les entitats bancàries. Per a les persones que inverteixen a través de la compra dels títols, es tracta d'una oportunitat per a remunerar les aportacions amb un interès més alt que el del mercat. A més, els títols participatius poden interpretar-se com una alternativa d'inversió. Ara que els dipòsits bancaris ofereixen interessos baixos, el préstec

participatiu pot ser una alternativa atractiva perquè permet implicar-se en el creixement d'un projecte arrelat a la comunitat. Per als qui inverteixen, es tracta igualment d'invertir de forma directa, sense intermediaris ni comissions que encareixen les operacions.

Recentment, algunes empreses membres de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya han utilitzat l'instrument del títol participatiu. Es tracta d'El Timbal, Encís, TEB, Teixidors, L'Olivera i Som Energia. Els títols participatius estan a disposició, també, d'altres empreses o entitats de l'economia social, com ja ho han demostrat la Fundació Futur, Abacus o El Rosal, entre d'altres.

Condicions d'èxit de l'emissió

Per a garantir l'èxit de l'emissió dels títols participatius, cal tenir una estratègia de comercialització i assegurar-se que algú, sigui la cooperativa o una altra entitat, gestioni l'emissió, els pagaments, les renovacions, la recompra, etc. A més, és convenient que el projecte pugui demostrar que té un impacte social positiu i un arrelament social i territorial, a més de prestigi i fiabilitat. Sens dubte, gaudir d'una base social sòlida a la qual oferir els títols és també determinant. Com més gent hi hagi compromesa amb el projecte, siguin treballadors, familiars, socis, usuaris o alumnes, més opcions hi hauran d'obtenir el finançament necessari.

Els casos més recents ho han demostrat. El Timbal és un centre de formació i creació escènica amb quaranta anys d'història que el desembre del 2014 va obrir una campanya de finançament per a

l'adequació d'un nou local a Barcelona. Per a fer-ho van optar, entre altres camins, per una emissió de títols participatius amb un valor de 500 euros i remunerats al 2% anual. Al cap de no gaires dies, van completar el total de la inversió requerida per aquesta via i avui ja han començat les obres. Durant el 2014, la cooperativa Teixidors va emetre 200.000 euros en quatre-cents **títols participatius** de cinc-cents euros cadascun, sense limitació en el nombre de títols adquiribles, a un termini de tres anys i amb dues possibilitats de retribució. També el Taller Escola Barcelona (TEB), a través de CopMercat, va efectuar una emissió per un valor de 300.000 euros i va posar a disposició dels socis, familiars i simpatitzants títols per un valor de cinc-cents euros i d'altres per un valor de mil. Gairebé sense fer-ne promoció, el 90% de l'emissió va quedar coberta. És el cas de L'Olivera que, fa uns quants anys, va finançar l'ampliació del seu celler de Vallbona de les Monges amb una emissió de títols participatius que va permetre captar 400.000 euros en només vint dies.

Característiques tècniques

El procediment previst per emetre títols participatius requereix que els òrgans de decisió de la cooperativa aprovin l'operació. Concretament l'assemblea, a proposta del consell rector, ha d'aprovar, per una majoria mínima de dues tercers parts, l'emissió i les seves característiques:

- Nombre de títols que s'emeten.
- Valor nominal d'aquests. Els títols s'emeten per un valor nominal igual per a tots. En les emissions efectuades fins avui, els valors nomi-

nals s'han situat en 500 o 1.000 €. Tanmateix, no existeix cap norma que estipuli ni l'import mínim ni el màxim. El criteri de selecció del valor nominal dependrà del volum total de l'emissió i del seu públic objectiu.

— *Tipus d'interès.* Els títols participatius són valors mobiliaris de renda fixa. Això significa que s'emeten a un tipus d'interès determinat i que els compradors tenen dret a percebre els interessos compromesos per l'emissor amb la periodicitat que s'hagi establert en les condicions de l'emissió. Hi hauria la possibilitat que el tipus d'interès fos variable, en funció d'un índex de referència (p. e., l'euríbor). Les emissions portades a terme fins ara han fixat tipus d'interès fixos.

— *Termini.* El termini és el temps de vigència de l'emissió. La pràctica seguida fins ara ha estat emetre títols a vint-i-quatre mesos. D'entrada, sembla que uns terminis no excessivament llargs poden derivar en una més gran acceptació per part dels potencials inversors. Nogensmenys, un termini de vint-i-quatre mesos pot ser excessivament curt segons quina sigui la destinació del finançament

rebut; per tant, cada entitat haurà d'avaluar quin termini és el més convenient per al seu cas concret.

— *Periodicitat en el pagament dels interessos.* Les emissions han de fixar amb quina periodicitat s'abonaran els interessos meritats per l'emprèstid. L'històric d'emissions ens reflecteix una constant de pagaments anuals, encara que també es podria establir una altra periodicitat. Una vegada més, cada entitat pot adequar aquesta característica a les seves circumstàncies. Per exemple, es podria establir el pagament de tots els interessos al venciment de l'emissió, juntament amb el pagament del principal (capital). Aquesta opció es denomina tècnicament "cupó zero".

— *Garanties.* Es poden oferir garanties addicionals al patrimoni de l'entitat. Així, per exemple, avals mancomunats de socis, patrons, usuaris, etc.

— *Amortització anticipada.* Es pot considerar oferir la possibilitat d'amortitzacions (devolucions) anticipades de la inversió. Cal procedir amb prudència, ja que l'entitat ha d'estar en condicions de poder atendre les hipotètiques sol·licituds

que es puguin plantejar. Aquesta amortització anticipada es pot admetre condicionada a la pèrdua dels interessos meritats fins al moment del reembossament.

Quan els títols participatius són a perpetuïtat i la remuneració no és fixa, són considerats part del patrimoni net de la cooperativa. En qualsevol altre supòsit es consideren un passiu exigible de caràcter subordinat.

Segons les característiques aprovades per l'assemblea, els títols poden ser lliurament transmissibles. També permeten transmetre a la persona inversora una part de l'augment de valor de l'empresa cooperativa mitjançant la participació en el resultat.

A diferència del préstec participatiu, el títol participatiu s'amortitza a la data que determini l'empresa i es fixi en l'emissió. Els títols participatius a les cooperatives no incorporen drets polítics. És a dir, que els posseïdors de títols participatius o obligacions no poden tenir vot. Ara bé, la cooperativa pot regular si li interessa que els seus posseïdors puguin assistir amb veu a l'assemblea general. ■

La crisi de Fagor Electrodomésticos. Breus reflexions

Aitzol Loyola

Lanki (Instituto de Estudios Cooperativos) - Mondragon Universidad

En aquest breu article reflexionarem sobre la crisi que va passar la cooperativa Fagor Electrodomésticos (d'ara endavant, FED). No farem pas una relació exhaustiva dels fets (caldria dedicar-hi un article molt més extens), sinó un simple relat dels fets clau i unes reflexions generals, amb la intenció d'aportar elements que serveixin per a l'enfortiment del moviment cooperatiu en el futur.

Un article complet requeriria analitzar tota la trajectòria de FED des que, amb el nom originari d'Ulgor, va sorgir l'any 1955; i que durant dècades ha sigut un important motor de l'experiència cooperativa de Mondragon. Serien molt interessants les ensenyances que es podrien extreure d'aquell període. Però les limitacions d'espai ens porten a començar el nostre relat a la trenta anys més tard, en el moment en què es van començar a forjar algunes de les circumstàncies que havien d'incidir en el desenllaç final de FED.

A partir dels anys vuitanta, amb la incorporació d'Espanya a la CEE (el 1986) i la posterior signatura del Tractat de la Unió Europea (el 1993), el mercat dels electrodomèstics va experimentar un fort procés d'internacionalització i una creixent concentració. Els seus socis van advertir que la cooperativa hauria de desenvolupar-se en un context nou, amb un nivell de competència molt més exigent, ja que hauria d'heure-se-les amb les grans marques europees del sector, molt més acostumades a competir a escala internacional. Així doncs, per poder mantenir la sostenibilitat del negoci, FED va apostar pel dimensionament, per l'ampliació, amb l'objectiu d'assolir la competitivitat necessària i

ARXIU

mantenir els llocs de treball (una estratègia d'economia d'escala, d'altra banda, que enllaçava amb la trajectòria històrica de FED). Les dades estadístiques de la dècada dels noranta mostren que FED anava aconseguint un gran creixement com a negoci i, com a conseqüència, generava molta ocupació a escala local. Els plans de gestió d'aquests anys reflecteixen també que l'objectiu de generar ocupació constituïa un dels objectius que els òrgans rectors de la cooperativa prioritzaven en tots els seus plans de gestió.

Des d'una mirada actual, és a dir una vegada passat tot, seria interessant debatre si la generació d'ocupació es va realitzar a costa de l'acumulació de reserves de capital, que al capdavant es va demostrar necessària; si la generació d'ocupació cooperatiu es va fer a costa de no reservar prou capital perquè aquesta cooperativa (amb un negoci que necessitava capital

intensiu) pogués disposar de prou vímets financers per a garantir el seu futur. Seria un tema de debat molt interessant. I una segona qüestió és si hauria calgut aplicar uns criteris més exigents a l'hora d'incorporar nous socis a FED. S'assenyala que en aquells anys sí que es va generar molta ocupació, però també que es va descuidar la qualificació i el perfil de les persones que se sumaven a la cooperativa, i que això segurament va tenir una incidència negativa en la gestió que es va fer de la crisi.

En els anys d'expansió i d'adquisició de dimensió (hi havien estudis que alertaven que només unes poques empreses, d'una certa grandària, tindrien la capacitat de subsistir en aquest mercat), una de les fites importants va ser la compra de l'empresa francesa Brandt (FED feia un salt immens, mai fet fins llavors en l'experiència cooperativa de Mondragon, en adquirir una empresa d'una

grandària similar a la de la mateixa cooperativa). D'aquesta manera FED creia que disposaria d'una dimensió suficient per a romandre entre les poques empreses del sector que es preveia que sobreviurien en el mercat.

Cal esmentar que la majoria de les cooperatives industrials de Mondragon funcionen en els mercats amb una lògica mundial (automoció, elevadors, màquines eina, etc.), de manera que el debat sobre si calia internacionalitzar-se o no ja estava superat. Però en el cas de FED hi havia algú que tenia dubtes sobre la intensitat i el ritme amb què calia abordar el procés de creixement i internacionalització.

De nou des d'una mirada actual, d'una banda hi han els qui dubten sobre la manera com es va finançar la compra (un endeutament gran), i de l'altra els qui dubten sobre el ritme i la intensitat del creixement, tot afirmant que la

cooperativa es va fer massa gran de cop i no va saber gestionar aquest procés. I, finalment, hi ha els qui dubten de la gestió que es va portar a terme després de la compra de Brandt. El propòsit de la compra d'aquesta gran empresa era diversificar mercats i aconseguir marques comercials i una tecnologia altament qualificada (en coccio). Aquesta compra, però, també incloïa l'adquisició de diferents plantes de producció, sobretot a França i Itàlia. En realitat, FED no en necessitava més, de plantes d'aquestes. De fet, la resta de competidors estaven eliminant la producció a Europa i havien deslocalitzat la seva producció cap a països de baix cost.

¿Calia engegar un procés de reestructuració ràpida de les plantes productives? ¿Per què no es va iniciar? S'esmenten diferents motius. En primer lloc, aspectes econòmics com ara els recursos financers necessaris per a abordar

un procés com aquest. En segon lloc, les dificultats de FED per a desplaçar estructuralment un equip de directius a França, per a gestionar la situació in situ. En tercer lloc, el rebuig dels socis a una reestructuració que afectava també les plantes basques. Els socis s'oposaven a tancar les plantes no rendibles existents a Mondragon assegurant que aquest plantejament significava derivar cap als criteris capitalistes que prioritzen la rendibilitat de l'empresa per sobre del manteniment dels llocs de treball. I posaven sobre la taula un debat fonamental a l'hora d'entendre el projecte cooperatiu. Es pot dir que el soci, en aquests plantejaments, separava la seva condició de treballador de la de propietari de la cooperativa. És una concepció que pot comportar que els socis se centrin exclusivament en la defensa dels seus drets i es deslliguin de la perspectiva de gestió econòmica de la cooperativa. I aquesta actitud portada a l'extrem pot fer que tota proposta que comporti sacrificis socials per a garantir la rendibilitat de la cooperativa sigui rebutjada amb l'argument que es tracta d'una deriva cap a lògiques capitalistes. No obstant això, en el paradigma cooperatiu i autogestionari, caldria deixar clar que l'ideal de la justícia social, del desenvolupament digne de la persona, no pot eximir el soci de les responsabilitats que té com a propietari: el soci està obligat a actuar com a treballador i també com a propietari. I la defensa dels seus drets no pot comportar que es negui a fer sacrificis quan la sostenibilitat de la cooperativa així ho exigeix. Aquesta qüestió té una gran actualitat i moltíssima importància.

Tot i això, els òrgans de govern de la cooperativa van descartar l'opció d'una reestructuració forta i van optar per un procés de reestructuració progressiva, més gradual, amb una anàlisi de la situació que els va fer confiar que era viable tirar endavant un procés de aquesta manera. En aquesta conjuntura, va esclatar la crisi financera i econòmica de l'any 2007, la magnitud de la qual va desbordar les previsions dels res-

ponsables de la cooperativa. FED va aconseguir mantenir les quotes de mercat, però el mercat va caure en picat. Gràcies a la solidaritat de les altres (molt especialment les del grup Fagor), la cooperativa va aconseguir resistir l'embat econòmic i social de la crisi.

Però la crisi no va acabar, i les altres cooperatives van començar a tenir diferents visions respecte a la manera com FED encarava la situació. Algunes cooperatives afirmaven que no s'estava tallant el mal d'arrel, que no s'exigien als socis les mesures extraordinàries que en situacions difícils són habituals en altres cooperatives, etc. I també començava a sorgir el debat sobre com s'entén i s'ha de practicar el principi de la solidaritat intercooperativa. Els socis d'altres cooperatives asseguraven que la primera expressió de solidaritat s'ha de manifestar en els socis de la cooperativa en crisi. I, en segon lloc, s'assenyalava que, quan es practica la solidaritat, cal ser responsable fent un bon seguiment dels resultats de la cooperativa receptora. D'aquesta manera, a Mondragon va anar creixent la sensació que els mecanismes de solidaritat existents en el Grup no eren prou forts per a solucionar el problema de FED, i també la por que aquesta crisi arrossegaria la resta de cooperatives.

Malgrat l'existència d'aquests debats, cal esmentar l'aprovació del FRES pel Congrés de Mondragon del maig del 2013, que va canalitzar 70 milions d'ajuda intercooperativa a FED, via Lagun Aro. Aquest ajut representava una mostra de solidaritat que no tenia precedents en els darrers anys. Però la veritat és que era insuficient. Es pot dir que en el seu darrer any la història de FED es va començar a percebre com la d'una "mort anunciada"; la qual es va constatar el novembre del 2013, quan es va presentar la sol·licitud del concurs de creditors. I un debat que va sorgir és si aquests diners calia invertir-los en altres projectes de futur (amb més possibilitat de crear nous llocs de treball) en comptes d'intentar mantenir-ne un que estava a punt

ARXIU

ARXIU

d'enfonsar-se.

Tot i això, no sembla exagerat afirmar que aquesta crisi ha constituït un capítol important en la història del cooperativisme de Mondragon. El que seria més interessant, segons el nostre parer, és que aquesta crisi servís per a extreure'n ensenyances que contribuïssin a enfortir el moviment cooperatiu de cara al futur. Els dilemes que presenta l'anàlisi d'aquesta crisi són molt interessants i poden servir per a detectar elements fonamentals per a la reflexió: abordar adequadament el repte del finançament de les cooperatives; assolir un bon nivell d'autoexigència en les rendibilitats dels negocis; conjugar el dimensionament adequat del negoci amb les lògiques cooperatives; aprofundir en la coresponsabilitat i la implicació dels socis; innovar en els mecanismes

de solidaritat i intercooperació; impulsar un lideratge cooperatiu entre els responsables; aprofundir en el compromís amb l'entorn i la transformació social; i, en essència, repensar el projecte cooperatiu com un projecte socioempresarial que té el deure de ser rendible com a negoci i alhora alimentar-se d'un sentit social.

La crisi de FED ha de servir perquè la resta de cooperatives n'extreiguin ensenyances que serveixin per a millorar el seu projecte econòmic i social. Hem d'aprendre de les nostres experiències per a anar construint un moviment cooperatiu més sa, més sòlid, més eficaç i més il·lusionador. Es fa camí caminant. I és molt el que les cooperatives poden aportar en aquest món que ens ha tocat viure, així com en la seva transformació. ■

L'obra cooperativista de la Mancomunitat de Catalunya

Josep Casanovas i Prat
Universitat de Vic

Aviat farà cent un anys, l'abril del 1914, en resposta a les aspiracions del catalanisme polític de recuperar unes institucions de govern per al nostre país, es va constituir la Mancomunitat de Catalunya. Oficialment era un simple organisme administratiu que agrupava les quatre diputacions provincials catalanes. No obstant això, com és sabut, aquest organisme va portar a terme una importantíssima obra de govern, que tenia com a principal objectiu convertir Catalunya en un país modern. Es tractava de dotar el país d'infraestructures i institucions pròpies d'un Estat avançat del moment, com ara carreteres, telèfons, hospitals, biblioteques o escoles. No és tan conegut, però, el fet que, dins d'aquella crucial tasca de govern, la Mancomunitat va intervenir de manera significativa en el cooperativisme agrari català. En un moment en què acabem de commemorar-ne el centenari, el present article vol deixar constància de l'obra cooperativista de la Mancomunitat de Catalunya, la qual, tot i ser actualment força desconeguda, va tenir una gran importància en la modernització del camp català.¹

Les institucions

Per a portar a terme la seva obra de govern, la Mancomunitat disposava d'un seguit d'institucions i serveis. Alguns d'aquests havien estat creats per la Diputació de Barcelona, com a avançada de la política que després portaria a terme la Mancomunitat. L'any 1912, la Diputació de Barcelona havia creat l'Escola Superior d'Agricultura amb la missió de formar uns enginyers i tècnics agrícoles que dirigissin la transformació de l'agricultura i la ramaderia catalanes.² I a partir del 1917, amb una estreta relació amb aquella Escola Superior, la Manco-

munitat de Catalunya va començar a organitzar els Serveis Tècnics d'Agricultura, destinats a impulsar la transformació tècnica de l'agricultura i la ramaderia catalanes. Uns Serveis Tècnics que eren una institució complementària de l'esmentada Escola Superior i que van permetre ampliar l'abast de la intervenció de la Mancomunitat en matèria agrària, que així disposava d'un instrument per a difondre canvis tècnics i per a assessorar i ajudar els agricultors i ramaders davant dels problemes, fonamentalment de caràcter tècnic, que plantejava la modernització del sector agrari català. I, entre altres coses, va fomentar el cooperativisme. Els Serveis Tècnics d'Agricultura estaven organitzats en seccions, com ara les de Viticultura, Terra Campa, Arbres Fruiters o Ramaderia. L'any 1919, dins dels Serveis Tècnics, la Mancomunitat va crear un servei per a fomentar el sindicalisme agrari: la secció d'Acció Social Agrària. Durant els quatre anys que va estar activa, l'Acció Social Agrària va tenir una actuació pràcticament limitada a fomentar les cooperatives agrícoles, altrament dites sindicats. La Mancomunitat va apostar pel cooperativisme agrari com el mitjà per a organitzar la societat rural catalana segons

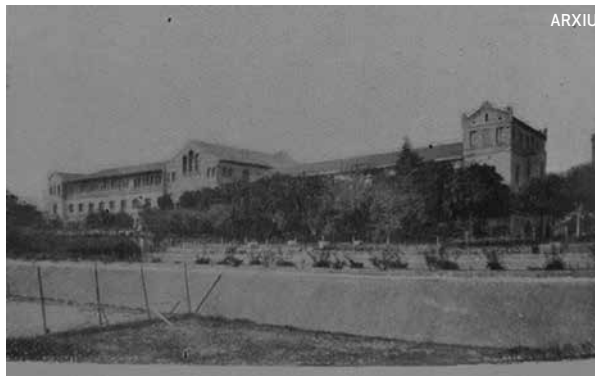
les necessitats d'una agricultura i una ramaderia modernes.

El fet que la Mancomunitat tractés el sindicalisme o cooperativisme agrari des d'una secció dels Serveis Tècnics d'Agricultura és una clara mostra de com la política de transformació del camp català es va plan-tejar des d'un punt de vista molt tècnic. Es pretenia promoure un model de sindicat agrícola orientat a la compra i la venda, a la transformació de productes agrícoles i al crèdit agrícola. Aquests sindicats havien de tenir un caràcter interclassista: formats tant per propietaris com per agricultors. Com a fórmula per a garantir l'estabilitat social al camp català, la Mancomunitat volia que hi hagués un sindicat agrícola a cada població rural, de caràcter interclassista, fort organitzativament i viable des del punt de vista econòmic.

Josep M. Rendé i Ventosa

Per dirigir el servei d'Acció Social Agrària, es va nomenar com Josep M. Rendé i Ventosa. La intensa tasca que va desenvolupar l'Acció Social Agrària en un període curt de temps i amb uns mitjans força limitats, no es pot entendre sense tenir en compte la figura del seu director. Josep M. Rendé era un propietari rural, nascut a l'Espluga de Francolí, que havia

portat a terme una gran campanya de foment del sindicalisme agrari a la comarca de la Conca de Barberà, i que va esdevenir un dels principals impulsors del cooperativisme agrari a Catalunya. La seva biografia està recollida en el primer volum de la col·lecció *Cooperativistes Catalans*, de la Fundació Roca i Galès.³ Seguint la política dissenyada per Enric Prat de la Riba, president de la Mancomunitat de Catalunya, de posar al capdavant dels organismes públics persones molt capacitades per a la tasca que tenien encomanda, en el cas del cooperativisme agrari van escollir una de les persones més preparades en aquest camp. Josep M. Rendé tenia un “Pla d’organització social agrària de Catalunya” basat en el cooperativisme, un pla que va publicar pocs anys després d’haver passat per l’Acció Social Agrària.⁴ Amb aquest Pla pretenia aconseguir el desenvolupament del sindicalisme agrari seguint el model que s’havia desenvolupat amb èxit en països com ara França, Suïssa i Dinamarca. L’organització agrària que proposava era de caire piramidal, amb sindicats o cooperatives locals, agrupats en federacions comarcals, que, al seu torn, estaven agrupades en una confederació de Catalunya. Els sindicats agrícoles que volia implantar Rendé havien de tenir una finalitat estrictament econòmica, s’havien de dedicar a la producció en règim cooperatiu i havien de disposar de caixa de crèdit. Rendé pensava que els sindicats agrícoles havien de satisfer una necessitat econòmica; era contrari als que es constituïen per a contrarestar la força política d’un altre grup. Volia uns sindicats per a tothom, de manera que, malgrat les diferències ideològiques entre els seus socis, aquests estiguessin units per un interès econòmic. Amb l’Acció Social Agrària, la Mancomunitat de Catalunya, sota el guiatge de Josep M. Rendé, va disposar d’un mitjà per a dirigir les associacions agrícoles catalanes, sobre les quals el 1919, l’any de la creació de l’Acció Social Agrària, ell deia que es trobaven “completament orfes d’orientacions precises per a poder emprendre amb decisió el camí del seu desenrotllament i del seu progrés”.⁵

Escola Superior d'Agricultura. Barcelona 1911.

Assamblea constituent de la Mancomunitat de Catalunya 1914.

Les activitats

Per impulsar el desenvolupament i el progrés dels sindicats agrícoles catalans, la secció d’Acció Social Agrària va portar a terme una important funció d’assessorament als sindicats, va organitzar conferències, va redactar estudis i va editar publicacions. Aquesta actuació de foment del cooperativisme agrari s’inscriu en un canvi més general del paper que tenien les institucions públiques en un país modern: es tractava d’oferir serveis a la població. Es volia anar més enllà de l’actuació que tradicionalment havia tingut l’administració, centrada en la recaptació d’impostos i el control de l’ordre públic. Aquest canvi de manera de fer va ser molt ben rebut pels ciutadans, que trobaven en les institucions públiques, sovint per primera vegada, un suport i una orientació.

L’assessorament als sindicats agrícoles va ser la principal tasca de l’Acció Social Agrària. Setmanalment, Josep M. Rendé rebia al seu despatx nombroses visites, relacionades sobretot amb les possibilitats i la viabilitat de

sindicats agrícoles ja constituïts, i els ajudava a crear seccions de crèdit, de consum o de producció. En les publicacions oficials de la Mancomunitat, es consigna que l’Acció Social Agrària va intervenir en la reforma, i en menor mesura en la nova redacció, dels estatuts i reglaments de sindicats agrícoles de seixanta-cinc poblacions catalanes.⁶ En algunes d’aquestes poblacions que tenien més d’una cooperativa agrària, Rendé va intervenir en totes, com ara en el cas de Manresa, on l’Acció Social Agrària va reformar el Reglament de la Cooperativa Agrícola de Manresa perquè es pogués acollir a la Llei de sindicats agrícoles del 1906; i, per altra banda, també va donar suport al Sindicat Agrícola Catòlic de Manresa perquè constituís una caixa rural. Als anys vint, quan el cooperativisme agrari ja estava estès a Catalunya, l’activitat de l’Acció Social Agrària va ser més d’intensificació del sindicalisme agrari que d’extensió d’aquest. Només ens consta que va intervenir en la creació d’un nou sindicat. L’objectiu era donar solidesa a les cooperatives, a través de la constitució dins de cada sindicat agrícola d’una caixa de crèdit rural o establir noves seccions de producció o de consum. A més a més, l’Acció Social Agrària va intervenir en aspectes com ara arranjament i guiatge en comptabilitat, modificació de sistemes d’administració o organització de treballs abans de les collites, i va elaborar models de reglaments, d’actes i de diversos tipus d’impresos. En l’àmbit de l’organització del cooperativisme agrari en el conjunt del país, l’Acció Social Agrària va promoure la creació de federacions comarcals de sindicats agrícoles, seguint el “Pla d’organització social agrària” de Rendé damunt esmentat. A principis de l’any 1920, l’entitat va col·laborar en l’organització de la Federació Agrícola de l’Alt Camp de Tarragona. L’any següent, Josep M. Rendé va establir contacte amb el president del Sindicat Agrícola dels Guiamets per constituir la Federació Agrícola del Priorat i la Comarca de Falset, però no sembla que reeixís en l’intent. On sí que va tenir més èxit és en l’organització

ARXIU

J. M. Rendé Ventosa va dirigir el servei d'Acció Social Agrària.

ARXIU

Enric Prat de la Riba, primer President de la Mancomunitat.

de la Federació Agrícola del Pla de Bages, que es va constituir a Manresa al començament del 1922. L'Acció Social Agrària també va portar a terme una intervenció de caràcter divulgatiu, per tal de promoure el cooperativisme agrari. En aquest àmbit trobem l'edició d'uns quants llibres i opuscles, entre els quals destaquen dos de Josep M. Rendé: *La psicologia dels nostres pagesos* (1922), en què cospa magistralment la manera de ser del pagesos catalans i la relació que tenien amb l'associacionisme; i *Organització i*

guiatge de sindicats agrícoles (1923), que és un manual per al bon funcionament de les cooperatives que formava part d'una col·lecció de textos d'ensenyament per correspondència, llavors anomenat "postal". A través de conferències pronunciades en diverses poblacions catalanes, l'Acció Social Agrària també va portar a terme una significativa tasca divulgadora. Aquestes conferències eren organitzades a petició d'alguna associació agrícola o comissió que volia crear un sindicat, celler cooperatiu, caixa de crèdit rural o alguna altra secció d'un sindicat. En definitiva, eren un mitjà per a promoure o, en determinats casos, afermar el sindicalisme agrari a Catalunya. És per això que en moltes ocasions, després d'una conferència de l'Acció Social Agrària, a la població on s'havia celebrat es constituïa un celler cooperatiu, una caixa rural agrària o alguna altra organització de caràcter agrari. Els conferenciants d'Acció Social Agrària van ser el mateix Josep M. Rendé; el destacat estudiós del folklore català Valeri Serra i Boldú, oficial de la Secretaria dels Serveis Tècnics d'Agricultura; i Jaume Raventós, cap dels Serveis Tècnics d'Agricultura. Segons dades extretes de les publicacions oficials de la Mancomunitat, en les conferències organitzades per l'Acció Social Agrària en una seixantena de poblacions catalanes, hi van participar prop de dotze mil assistents.⁷ Durant els tres anys de funcionament, el nombre de conferències que va fer l'Acció Social Agrària va ser similar: de vint-i-una a vint-i-cinc conferències per any. El 1923, però, aquesta quantitat va disminuir dràsticament a causa d'una malaltia que va afectar Rendé: a partir de l'agost d'aquell any, va

haver de deixar durant unes quantes setmanes la seva feina al capdavant de l'Acció. Durant la seva convalescència, l'Acció Social Agrària no va fer cap activitat. Al novembre, Rendé va reincorporar-se a la feina, però ja en plena Dictadura de Primo de Rivera, i llavors l'activitat va ser molt reduïda. Pocs anys després, l'any 1929, Josep M. Rendé va morir havent esgotat la salut i les forces en el foment del cooperativisme agrari.

Un darrer aspecte que cal tenir en compte entre aquells dels quals es va ocupar l'Acció Social Agrària va ser la realització d'estudis del que se'n deien "zones agrícoles deprimides". Sabem que es van fer estudis dels pobles d'alta muntanya, del Priorat, de la Vall d'Aran i de la població d'Àger. Com a resultat d'aquests estudis, es proposaven mesures per a ajudar-los a sortir de la crisi, entre les quals es hi havien la intervenció de l'Acció Social Agrària i el foment del cooperativisme.

Amb el present article hem donat a conèixer la intervenció en el cooperativisme que va fer la Mancomunitat de Catalunya. Una actuació pública que es va iniciar de manera intensa i que va ser estroncada per la Dictadura de Primo de Rivera, amb la desaparició de l'entitat. Passat el període dictatorial, la Generalitat de Catalunya va donar una certa continuïtat a l'obra que havia portat a terme la Mancomunitat. En el camp del cooperativisme, però, la intervenció de la Generalitat es va centrar més en el cooperativisme de consum.

I una altra diferència important és que, com a institució més clarament de govern, la Generalitat va poder dotar Catalunya d'una legislació que emparés el cooperativisme. ■

1. Josep Casanovas i Prat és l'autor de la tesi doctoral "L'acció tècnica agrària. La política agrícola de la Mancomunitat i la Generalitat de Catalunya (1912-1939)". Universitat de Barcelona, 1996.

2. Sobre aquest centre, vegeu el llibre de Gustau ERILL i Josep CASANOVAS *L'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. Cent anys d'ensenyament universitari: 1912-2012*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya, 2012.

3. Antoni GAVALDÀ. Josep M Rendé i Ventosa. Valls: Cossetània Edicions, 2005. Aquest mateix autor recull en un llibre els articles que va publicar a *El batec periodístic d'un dirigent cooperativista català: Josep Maria Rendé i Ventosa, escrits 1903-1925*. Valls: Cossetània Edicions, 2007.

4. Josep Maria RENDÉ I VENTOSA. *Pla d'organització social agrària de Catalunya*. Barcelona: Arxius dels Serveis Tècnics d'Agricultura, 1924 (fascicle III, pàg. 10).

5. Op. cit., pàg. 5.

6. Dades extretes del llibre *L'obra realitzada. Anys 1914-1923* (Barcelona: Mancomunitat de Catalunya, 1923, pàg. 475-47) i contrastades amb la *Crònica Oficial*.

7. *Ibidem*.

Prada 2015

Esteve Puigferrat i Aguilar

En el patronat del passat mes de setembre es va aprovar que aquest mes de gener (o sigui, ara) es formaria una comissió encarregada de veure com es plantejava la presència de la Fundació Roca i Galès a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE) de Prada de Conflent d'enguany. Considero que seria bo que hi hagués una persona representant del Consell de Redacció de *Cooperació Catalana*. La idea és estimular alumnat jove per a què s'apunti als actes que organitza la Fundació i que la manera més adient és la que la participació doni crèdits universitaris, tal i com fan moltes de les altres entitats que participen a la UCE.

Tot fent memòria fa alguns anys que vaig deixar per escrit el meu criteri sobre aquest punt. Si personalment m'he interessat per alguna cosa i he buscat qui m'assessorés ha estat quant n'he tingut la necessitat.

Considero que una nova cooperativa sense fer cap despesa extraordinària només utilitzant una part del 10 % dels fons de formació i promoció cooperativa podria enviar a una o dues persones per a què es puguin formar en l'esperit cooperativista. Perquè ja sabem que cooperativista no s'hi neix, sinó que per entendre el món soci/treballador, com tot altra sistema, cal la formació. Aquesta reflexió vaig exposar-la extensament a la revista *Cooperació catalana*, 359 de novembre de 2012.

Per aconseguir aquests crèdits universitaris és necessària la col·laboració amb la organització de la UCE i complir amb tots els requisits, principalment que tots els continguts estiguin escrits a la bestreta i amb el vistiplau de la comissió científica de la UCE. Felicitament avui en dia hi ha entitats, bàsicament vinculades a les federacions i/o universitats, que imparteixen formació cooperativa. Seria bo tenir contacte amb aquestes persones i fer propostes de col·laboració encarada a poder oferir aquesta formació de manera intensiva a la Universitat de Prada. ■

Jornades sobre cooperativisme 2009.

Valoració de la UCE 2013 amb Joan Maluquer, Jordi Sales i Jordi Casassas.

Tast de vi

Característiques i tipus de vins

Jordi París
Enòleg

Explicarem aquí els principals tipus de vi que hi han, i també les característiques organolèptiques que podem trobar en un vi segons la varietat o varietats de raïm utilitzades per a elaborar-lo.

Podem diferenciar les diferents tipologies de vi en funció del color, de la joventut, de si conté més o menys sucres, de si ha estat criat en fusta o no, etc.

Heus aquí els més habituals:

Blanc jove: Vi blanc fermentat en bóta, sense criança, amb una edat inferior a un any i sense sucres residuals.

Blanc dolç: Vi blanc amb una proporció de sucre superior als 15 grams per litre.

Blanc fermentat en bóta: Vi blanc fermentat en bóta de roure, amb criança posterior o sense sobre les pròpies mares.

Blanc de criança: Vi blanc amb una criança posterior en bóta de roure.

★

Rosat jove: Vi rosat fermentat en dipòsit i sense criança.

Rosat criança: Vi rosat fermentat en dipòsit i amb una criança posterior en bóta de roure.

★

Negre jove: Vi negre fermentat en dipòsit i sense criança.

Negre maceració carbònica: Vi negre fermentat en dipòsit, amb raïms sencers i sense criança. Aquest és un mètode molt tradicional a la Rioja alabesa. En aquest sistema d'elaboració, els raïms no s'aixafen,

sinó que s'introdueixen sencers al dipòsit. En no haver-hi una maceració tradicional, el vi que s'obté mitjançant aquest mètode és molt aromàtic, fruitat i lleuger. Per a poder apreciar aquestes característiques, cal prendre'l molt jove i fresc.

Negre de criança: Vi negre fermentat en dipòsit i amb una criança posterior en bóta de roure. Segons el temps de criança, se'n diu *criança*, *reserva* o *gran reserva*; una nomenclatura que, d'altra banda, cada cop està més en desús.

★

Escumosos: Són vins, d'entrada, tranquils, als quals se'ls ha induït una segona fermentació, normalment en ampolla, afegint-hi sucres i llevats, que són l'element que genera les bombolles de gas carbònic. Dins d'aquesta tipologia hi han els caves, o vins escumosos de qualitat, que s'elaboren seguint el mètode tradicional de segona fermentació en ampolla. L'apel·latiu "cava" fa referència a la denominació d'origen que els empara, que actualment està molt estesa per gairebé tota la península Ibèrica: ara ja es poden trobar caves elaborats, per exemple, a Extremadura o Castella.

El cava es classifica en brut, sec, semisec i dolç en funció de la quantitat de sucre que conté: des d'un màxim de 6 grams de sucre per litre en el brut fins a més 50 g/l en el dolç. ■

Donació de llibres

1. BALAGUER, I. BOIX, A. ÒDENA, P. *Com equipar una guarderia infantil*. Barcelona: Nova Terra, 1974.
2. BONAL, Raimon; COSTA, Joan. *Sòl urbà i classes socials: Materials per a una política municipal*. Barcelona: Blume, 1978.
3. GARCÍA SOLANES, José. *Real Exchange Rate Appreciation in Central and Eastern European Countries*. Bilbao: Fundación BBVA, 2008.
4. IRURETAGOYENA, María Teresa. *Contabilidad de costes*. Madrid: Piràmide, 1987.
5. *El Codi tècnic de l'edificació. Una visió pluridisciplinària*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2008.
6. *El sector energètic de l'EURAM*. València: Tres i Quatre, 2003.
7. *El sistema financer a Catalunya*. Barcelona: CTESC, 2006.
8. *Els programes de recerca i desenvolupament de la Comunitat Econòmica Europea. 1990-1994*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1990.
9. ELLIOT, James R. *La vida en el hospital*. Londres: King Edward's Hospital Fund, 1975.
10. *La comarca de Uceda*. Madrid: Ministerio de Defensa, 1998.
11. *La participación de los trabajadores en la empresa*. Madrid: Marcial Pons - Gezki, 2003.
12. QUESADA SÁNCHEZ, Francisco Javier. *Planes y fondos de pensiones: Estudio contable y financiero*. Madrid: Instituto de Contabilidad y Auditoría de Cuentas, 1989.
13. *Rapport sur les activités du Conseil de l'Europe*. Conseil de l'Europe, 1978.
14. *Revista Jurídica de Economía Social y Cooperativa*. Núm. 19. València: CIRIEC-España, 2008.
15. *Revista Jurídica de Economía Social y Cooperativa*. Núm. 20. València: CIRIEC-España, 2009.

■ La Biblioteca de la Fundació Roca Galès està al servei de totes aquelles persones que volen consultar temes referents a cooperativisme i economia social.

■ Agraïm la col·laboració de totes aquelles persones i entitats que amb les seves donacions han contribuït a assolir els 5.000 exemplars que actualment la nostra biblioteca pot oferir als seus lectors.

■ Segueixen arribant nous llibres, i a fi d'obtenir l'espai necessari, hem cregut oportú fer una reestructuració de la biblioteca, retirant les obres de les quals disposem més d'un exemplar, i d'aquelles que no tracten específicament dels temes sobre els quals estem especialitzats.

■ Cada mes, la biblioteca de la Fundació Roca i Galès publicarà a Cooperació Catalana un llistat de quinze títols d'aquest tipus de material.

■ Aquests llibres podran ser obtinguts de forma gratuïta per qualsevol persona o entitat que hi estigui interessada.

■ Com obtenir aquests llibres:

- Cal demanar-los per telèfon o per fax a la bibliotecària en horari de la biblioteca.
- Durant un període de trenta dies posteriors a la seva publicació.
- Els llibres s'hauran de recollir a la Fundació Roca i Galès i prèviament s'haurà d'omplir una fitxa amb les dades personals.
- En cap cas no es podrà fer un ús comercial del material obtingut.
- Les peticions seran ateses per rigorós ordre de comanda.

BIBLIOTECA DE LA

FUNDACIÓ ROCA I GALÈS

Horari:
de dilluns a dijous de 9:30 a 13 h.
dimarts i dijous de 16 a 19 h.
Telèfon: 93 215 48 70
Fax: 93 487 32 83
a.e.: biblioteca@rocagales.cat
www.rocagales.cat

La Biblioteca de la Fundació Roca i Galès ha rebut de nou una extensa donació de llibres de temàtica cooperativista, economia social, medi ambient i altres, que ha incorporat als seus fons. Tot i això, té un considerable romanent que posa a disposició de les persones i entitats que hi puguin estar interessades. Cal convenir dia i hora amb la bibliotecària per venir a triar-los.

Retalls

Elisenda Dunyó

AGROACTIVATAT

Núm. 75. Desembre del 2014

agroactivatat@fcac.coop
www.cooperativesagraries.cat

Revista en llengua catalana de caràcter bimensual, editada per la Federació de Cooperatives Agràries

de Catalunya. En reproduïm part de l'extens sumari, ja que els articles són curts i inclouen moltes notícies. El primer article del dossier porta per títol "Pla marc del cooperativisme agrari català". A "Federació", destaquem "Tast de vins cooperatius", "SocialCoop a Coselva" i "Compareixença per la Llei de cooperatives". A la secció "Sectors", els escrits parlen del veto rus, de l'oli, del vi i de la jornada ja celebrada de Cadena Càrnia. A "Empresa" trobem entrevistes a la cogerent de la cooperativa Hortec i a un consultor de màrqueting digital que respon a les preguntes entorn de les eines 2.0. Lluís Roig, de la Secció de Crèdit de la FCAC, parla del blanqueig de capital. També s'inclouen a la secció els articles "Ajuts a l'exportació de vi", "Consell rector de la cooperativa" i "Cooperatives de la branca del vi". A l'apartat "Cooperatives" es tracten temes relacionats amb la Cooperativa Plana de Vic, Arrossaires del Delta, Cooperativa Safrà les Garrigues, cooperatives centenàries, Cooperativa Falset-Marçà i Cooperativa Cadí; aquesta última ha tingut el Reconeixement President Macià. ■

EROSKI CONSUMER

Núm.193. Gener del 2015

info@consumer.es
www.consumer.es

Revista mensual en llengua castellana, dirigida al soci consumidor. El sumari es divideix en tres parts. A la primera, amb el títol "Benestar i vida quotidiana", es parla de les noves tecnologies amb les apps que ajuden a evitar embussos de trànsit. Segueixen les respostes als dubtes i s'exposen casos de temes que fan referència a la llei. Al racó del lector es tracten temes proposats directament pels lectors i d'interès general. A la pàgina següent ho fan els nutricionistes. A l'extens article titulat "Menjar sa no ha de sortir car" es proposa una llista d'aliments per a comprar i una guia per a adquirir menjar més saludable. Inclou un esquema amb un consum setmanal recomanat, amb un carretó normal i un carretó d'estalvi. Tot seguit hi ha un article sobre l'alimentació de la gent gran i una entrevista doble sobre les previsions econòmiques per al 2015. El segon gran bloc de la revista el constitueixen els informes, amb dos articles més que tracten d'alimentació, un de la dieta dels famosos i un altre dels greixos saturats. A les pàgines dedicades a la salut es parla de la flora bacteriana i de diferents tipus d'ulleres. A "Medi ambient" s'estudien alternatives perquè els nens vagin escola a peu. A "Bebè" es donen "Instruccions per a viatjar amb nens". Les últimes pàgines estan dedicades concretament a Eroski, amb notícies recents i informació relacionada amb el grup. ■

IRU-Courier

Núm. 2. Desembre del 2014

iru@raiffeisen.de
www.iru.de

Revista que es publica en diferents llengües. Nosaltres la rebem en llengua castellana. Té una periodicitat variable: normalment de dos a quatre números anuals. L'editorial d'aquesta edició la signa el recent secretari de general de l'organització, que defineix l'IRU. Els articles que hi trobem parlen de les arrels del moviment cooperatiu, concretament de set països les organitzacions dels quals actualment formen part de la xarxa mundial de l'IRU. La pàgina d'inici l'omple el currículum vitae del secretari general de l'IRU. A continuació hi han els articles següents: "Les arrels del moviment cooperatiu de Bèlgica", "Història de la banca cooperativa francesa", "Banc Raiffeisen", "L'origen del moviment cooperatiu a Luxemburg", "El naixement del moviment cooperatiu als Països Baixos", "Raiffeisen a Àustria", "Johann Traber - pioner Raiffeisen suís" i "Història del moviment cooperatiu a Turquia". ■

Col·lecció Cooperativistes Catalans

Altres títols de la col·lecció

1. GAVALDÀ, Antoni
Josep M. Rendé i Ventosa
2. ANGUERA, Pere
Antoni Fabra Ribas
3. CASANOVES I PRAT, Josep Josep
Lladó i Quintana
4. JIMÉNEZ NAVARRO, Àngel Sants
Boada i Calsada
5. FERRER I GIRONÈS, Francesc
Joan Tutau i Vergés
6. VICEDO RIUS, Enric
Enric d'Hostalric i Colomer
7. GAVALDÀ, Antoni
Benet Vigo i Trulls
8. PLANA I GABERNET, Gabriel
Josep Roca i Galès
9. COMAS I CLOSAS, Francesc
Leonei Soler i March
10. POMÉS, Jordi
Salvador Pagès Inglada
11. AUDÍ, Pere - ORESANZ, Toni
Joaquim Llorens Abelló
12. BOSH I CUENCA, Pere
Pere Dausà i Arxer
13. DUCH PLANA, Montserrat
Micaela Chalmeta
14. SUÑE MORALES, Jordi Miquel
Mestre i Avinyó
15. VALLÈS I MARTÍ, Josep Maria
Josep Cabeza i Coll
16. SERRANO I BLANQUER, Jordi
Joan Salas Antón
17. GARAU ROLANDI, Miguel Joan
Peiró i Belis
18. BOSCH I CUENCA, Pere Jaume
Rossich i Bassa
19. PIÑANA EDO, Marcel·li Joan
Mestre i Mestre
20. HERNANDEZ BENAVENTE, Santos
Josep Espriu i Castelló
21. ROTGER I DUNYÓ, Agnès
Joan Ventosa i Roig
22. PONS I ALTÈS, Josep M.
Pere Boldú i Tilló
23. VALLÈS I MARTÍ, Josep Maria
Albert Talavera i Sabater

24

MIRÓ, Ivan i DALMAU, Marc
Joan Rovira Marqués

Ed. Fundació Roca i Galès amb Cossetània Edicions

FUNDACIÓ ROCA I GALÈS

Aragó, 281, 1r 1a - 08009 Barcelona
Tel. 932 154 870 - www.rocagales.cat

 facebook.com/fundacio.rocagales.5

FUNDACIÓ ROCA I GALÈS
Aragó, 281, 1r-1a. 08009 Barcelona
Tel. 932 154 870
www.rocagales.cat
cc@rocagales.cat

cooperació
Catalana

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Entitat _____
Nom _____ Cognoms _____
Adreça _____
Codi postal _____ Població _____
Telèfon _____
Correu electrònic _____

☐ Desitjo subscriure'm fins nou avís a la revista Cooperació Catalana
Preu subscripció anual (11 núms.) 30 €

Forma de pagament

- ☐ Transferència IBAN ES37 2100 3014 7625 0001 8353
☐ Xec bancari adjunt a nom de: FUNDACIÓ ROCA I GALÈS
☐ Domiciliació bancària: Nom titular: _____
Entitat bancària: _____
Codi BIC: _____

Codi IBAN:

____